

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi varojen takaisinhankeinnasta ja menetetyksi tuomitsemisesta

Eduskuntatunnus
U 73/2022 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio antoi 25.5.2022 ehdotuksen direktiiviksi varojen takaisinhankeinnasta ja menetetyksi tuomitsemisesta (COM(2022) 245 final). Alkuperäisen direktiiviehdotuksen sisältöä on käsitelty tarkemmin asiaa koskevassa U-kirjelmässä U 73/2022 vp.

Neuvoston yleisnäkemyks ehdotuksesta hyväksyttiin oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 8.–9.6.2023. Myös Suomi hyväksyi yleisnäkemyksen. U-jatkokirjeessä UJ 7/2023 vp on käsitelty neuvostossa direktiiviehdotukseen neuvottelujen aikana tehtyjä keskeisimpiä muutoksia.

Euroopan parlamentin (EP) kanta ehdotuksesta hyväksyttiin 12.6.2023. Trilogineuvotteluja neuvoston, EP:n ja komission välillä on käyty kesäkuusta 2023 alkaen. Tämänhetkisten tietojen mukaan viimeiseksi tarkoitettu trilogi on 12.12.2023. Ehdotus poliittisen yhteisymmärryksen hyväksymisestä saatetaan siten tuoda neuvoston käsiteltäväksi loppuvuodesta 2023 tai alkuvuodesta 2024.

Tässä perusmuistiossa tarkastellaan Suomen kannalta keskeisimmiksi arvioituja trilogineuvottelujen kysymyksiä, joiden osalta on katsottu tarpeelliseksi täydentää aikaisempia kantoja. Kirjelmä perustuu viimeisimpiin neuvoston työryhmäasiakirjoihin.

Suomen kanta

Valtioneuvosto pyrkii trilogineuvotteluissa yleisesti neuvoston yleisnäkemyksen puolustamiseen (etenkin niin sanotun sosiaalisen uudelleenkäytön harkinnanvaraisuuden osalta) ja siihen, että myönnytyksiä EP:lle tehtäisiin kysymyksissä, joissa EP:n ehdotukset vaikuttavat vastaavan Suomen neuvottelutavoitteita (esimerkiksi tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskeva vanhentumisaika, oikeussuojakeinot) tai olevan sopusoinnussa kansallisen lainsäädännön kanssa (esimerkiksi varojen jäljittämisen mahdollistaminen EU-tasolla myös asianomistajan vaatimusten osalta). Muilta osin valtioneuvosto katsoo aikaisemmin muodostettuja kantoja täydentävästi seuraavaa.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti EP:n ehdotukseen kasvattaa komission ehdottamaa luetteloa uusista, osana rikollisjärjestön toimintaa tehdyistä rikoksista (JR-rikokset), jotka sisällytettäisiin direktiivin soveltamisalaan. Valtioneuvosto katsoo, että jos myönnytykset EP:lle ovat välttämättömiä, mahdollinen kompromissimuotoilu on pyrittävä pitämään mahdollisimman lähellä neuvoston yleisnäkemystä, jossa JR-rikoksia koskevaa säännöstä rajattiin sekä tarkennettiin, että rikosten määritelmät perustuisivat kansalliseen lainsäädäntöön. Keskeistä on, että kompromissiehdotus pysyy direktiivin oikeusperustan puitteissa.

Jos ARO-toimistojen pääsyoikeuksia tietoihin EP:n ehdotuksen suuntaisesti kasvatetaan komission ehdotukseen verrattuna, valtioneuvosto pitää tärkeänä, että mahdollisimman monet uusista pääsyoikeuksista voidaan muun muassa suhteellisuuteen ja kustannustehokkuuteen liittyvistä syistä toteuttaa suoran ja välittömän pääsyn sijasta pyyntöön perustuvalla pääsyoikeudella. Erityisesti EU-tietojärjestelmiin sisältyviä tietoja koskevien pääsyoikeuksien suhteen on myös varmistettava, että ehdotus on järjestelmien perustamisasetusten ja muun EU-lainsäädännön mukainen.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti EP:n ehdottamiin uusiin sääntöihin rikoksen asianomistajan oikeuksien osalta siltä osin kuin ne selkeästi liittyvät nyt käsiteltävän ehdotuksen asiayhteyteen ja parantavat uhrin asemaa erityisesti rajat ylittävissä tilanteissa.

Valtioneuvosto toteaa pyrkivänsä neuvotteluissa yleisesti edelleen siihen, että riittävä kansallinen liikkumavara säilytetään, jotta uudet velvoitteet ovat sovitettavissa yhteen kansallisen lainsäädännön peruslähtökohtien kanssa. Valtioneuvosto muodostaa lopullisen kantansa ehdotukseen kokonaisarviointin perusteella, ottaen huomioon, että rikoshyödyn ja rikoksentekovälineiden jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen ovat tärkeitä keinoja rikollisuuden torjunnassa ja rikosten vaikutusten vähentämisessä.

Pääasiallinen sisältö

Komission ehdotus

Ehdotettu direktiivi sisältää vähimmäissäännökset omaisuuden jäljittamisestä ja tunnistamisesta, jäädyttämisestä, menetetyksi tuomitsemista ja hallinnoinnista rikosoikeudellisissa menettelyissä. Lisäksi direktiiviehdotus sisältäisi säännökset, joilla helpotetaan unionin rajoittavien toimenpiteiden tehokasta täytäntöönpanoa ja niihin liittyvän omaisuuden myöhempää takaisin Hankintaa unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen liittyvien rikosten ehkäisemiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi. Ehdotuksen sisältöä on selostettu yksityiskohtaisesti U-kirjelmässä ja neuvoston yleisnäkemyksen sisältöä U-jatkokirjeessä.

Direktiivillä korvattaisiin vuonna 2014 annettu ns. konfiskaatidirektiivi (2014/42/EU) ja vuonna 2007 annettu ns. rikoshyötYPäätös (2007/845/YOS). Ehdotuksen tavoitteena on

tehostaa rikollisen omaisuuden takaisin Hankintaa ja menetetyksi tuomitsemista säättämällä nykyistä kattavammin kaikista prosessin vaiheista. Ehdotusta perustellaan erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjunnalla. Järjestäytyneen rikollisuuden keskeisimpänä vaikuttimena on taloudellisen hyödyn saaminen, minkä vuoksi varojen takaisinhan kinta on hyvin tehokas keino ehkäistä rikollista toimintaa.

Trilogineuvotteluissa käsiteltäviä muutosehdotuksia

Yleistä

EP:n kanta direktiiviehdotuksesta on lähempänä komission alkuperäistä ehdotusta kuin Suomen aikaisemmin hyväksymä neuvoston yleisnäkemyks. Joissakin kysymyksissä EP haluaisi vielä pidemmälle menevää EU-tason sääntelyä kuin mitä komissio on ehdottanut. Tämänhetkisen neuvottelutilanteen perusteella vaikuttaa ilmeiseltä, että lopulliseen direktiiviin tulee myös velvoitteita, joihin valtioneuvosto on trilogineuvottelujen aikana suhtautunut varauksellisesti. Tältä osin keskeisimmiksi arvioituja muutosehdotuksia on selostettu jäljempänä.

Soveltamisala

Komission ehdotuksen soveltamisalaa koskevan **2 artiklan** 2 kohtaan sisältyi 10-kohtainen luettelo osana rikollisjärjestön toimintaa tehdyistä rikoksista, jotka olisivat EU-tasolla uusia. Muotoilu viittaa tulkintaan, jonka mukaan EU:lla olisi toimivalta antaa jäsenvaltiota velvoittavia vähimmäissääntöjä seuraamusten suhteen laajasti liittyen sellaisiin rikollisuuden aloihin, joissa rikos on tehty osana rikollisjärjestön toimintaa, koska järjestäytynyt rikollisuus on mainittu eurorikoksena SEUT 83 artiklan 1 kohdassa.

Neuvoston yleisnäkemyksessä säännöksessä viitataan rikosluettelon sijasta yleisesti osana rikollisjärjestön toimintaa tehtyihin rikoksiin, joista voidaan tuomita vähintään neljän vuoden vankeusrangaistukseen. Rikosten määritelmät perustuisivat jäsenvaltioiden kansalliseen lainsäädäntöön (johdanto-osan 10 kappale), rikollisjärjestön määritelmä taas puitepäätökseen 2008/841/YOS (JR-puitepäätös).

EP:n ja neuvoston kannat ovat olleet melko kaukana toisistaan, koska EP on halunnut entisestään kasvattaa komission ehdottamaa luetteloa yhdeksällä uudella rikoslajilla.

PJ on pyrkinyt muotoilemaan kompromissia neuvoston yleisnäkemyksen pohjalta eräin EP:n kantaan perustuvien muutoksien. Artiklan mukaan direktiiviä sovellettaisiin osana rikollisjärjestön toimintaa tehtyihin rikoksiin sellaisina kuin niihin viitataan JR-puitepäätöksen 1 artiklan 1 kohdassa. Neljän vuoden rangaistustasoa ei enää mainittaisi erikseen, mutta tämä ei PJ:n mukaan olisi asiallinen muutos, koska kyseinen rangaistustaso mainitaan JR-puitepäätöksen 1 artiklan 1 kohdassa.

Johdanto-osassa (10 kappale) mainittaisiin neuvoston yleisnäkemyksen mukaan, että rikosten määritelmät perustuisivat jäsenvaltioiden kansalliseen lainsäädäntöön. Uuden muotoilun mukaan jäsenvaltioita rohkaistaisiin erityisesti varmistamaan, että tietyt erikseen mainitut rikokset otettaisiin direktiivin soveltamisalaan. Tältä osin mainittaisiin sekä neuvoston yleisnäkemyksen johdanto-osan 9a kappaleessa mainittuja rikoksia (mm. vääräntäminen, kulttuurisineiden laiton kauppa, verorikokset) että myös EP:n artiklaosaan ehdottamia uusia rikoksia (mm. tuhopoltto, ydin- tai radioaktiivisen materiaalin laiton kauppa ja rikokset, jotka ovat kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivallassa). Kuten neuvoston yleisnäkemyksessä, johdanto-osan lopussa todettaisiin, että direktiivillä ei kuitenkaan velvoitettaisi jäsenvaltioita säätämään mistään uudesta rikoksesta tai säilyttämään mitään rikosta lainsäädännössään.

Varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen uudet tehtävät pakoterikosten osalta

Komission ehdotuksen mukaan ARO-toimistoille annettaisiin uusia unionin rajoittaviin toimenpiteisiin ja kohdennettuihin talouspakotteisiin liittyviä tehtäviä, jos se on tarpeen rikosten ehkäisemiseksi, paljastamiseksi tai tutkimiseksi. Mainitut säännökset poistettiin neuvoston yleisnäkemyksestä. EP taas on kannattanut komission ehdotusta ja pitänyt asiaa tärkeänä.

PJ on yrittänyt muotoilla kompromissia (**4 art. 2a kohta ja 5 art. 3 kohta**) siten, että ARO-toimistojen toimivalta jäljittää ja tunnistaa pakotteiden kohteena olevien henkilöiden omaisuutta kytkettäisiin ns. pakoterikسدirektiiviehdotuksessa määriteltyihin rikoksiin. Tarkoituksena olisi jättää ulkopuolelle erityisesti rikosten ehkäisyä koskevat toimivaltuudet. Viimeisimmän tekstiehdotuksen mukaan ARO-toimistot voisivat toimia toimivaltaisen kansallisen viranomaisen pyynnöstä ja jäsenvaltiot voisivat edellyttää mm. esitutinnan käynnistämistä. On kuitenkin vielä aikaista ennakoida, onko ehdotuksella läpimenon edellytyksiä.

Poliisiyhteistyötä koskevat säännöt yleisesti (II luku)

Poliisiyhteistyön osalta EP ehdottaa erityisesti, että ARO-toimistojen pääsyoikeuksia tietoihin (**6 art.**) merkittävästi laajennetaan. PJ:n kompromissiehdotuksen mukaan tietoihin, joihin ARO-toimistoilla on suora ja välitön pääsy, lisättäisiin tiedot, jotka ovat kansallisia edunsaajia koskevilla rekistereillä tai jotka voidaan saada näiden rekisterien yhteenliittännällä direktiivin 2015/849 (ns. neljäs rahanpesudirektiivi) mukaisesti, sekä keskitetyt pankkitilirekisterit direktiivin 2019/1153 mukaisesti.

Lisäksi jäsenvaltioiden tulisi antaa ARO-toimistoille joko suora ja välitön tai pyyntöön perustuva pääsyoikeus lukuisiin tietoihin. Tältä osin mainittaisiin ensinnäkin neuvoston yleisnäkemyksessä lueteltuja tietoja (verotiedot, sosiaaliturvatiedot ja toimivaltaisten viranomaisten hallussa olleet tiedot). Neuvoston yleisnäkemyksen mukaan pääsyoikeus olisi perustunut kansalliseen lainsäädäntöön, kompromissiehdotuksen mukaan näiden tietojen antamisesta voitaisiin yksittäistapauksessa kieltäytyä. Lisäksi mainittaisiin kokonaan uusia tietoja, joita olisivat mm. tiedot asuntolainoista ja vakuuksista, tullitiedot, yritysten vuosittaiset taloustiedot, pankkitilien saldot ja unionin lainsäädännön mukaisesti tiedot, joita säilytetään erilaisissa keskitetyissä EU-tason tietojärjestelmissä (VIS, SIS II, EES, ETIAS ja ECRIS-TCN).

Alustavan arvion mukaan poliisilla olisi jo nykyisin pääsy suureen osaan ehdotetuista uusista tietoluokista poliisilain 4 luvun 2 ja 3 §:n nojalla, joskaan kyse ei välttämättä olisi suorasta ja välittömästä pääsystä. Eniten kysymysmerkkejä herättävät EU-tason tietojärjestelmiä koskevat tiedot, joihin pääsystä säädellään niiden perustamissääädöksissä. Kyseenalaista on, voidaanko pääsyoikeuksista näihin tietojärjestelmiin säätää EU-tasolla nyt käsiteltävässä direktiiviehdotuksessa perustamissäädöksiä muuttamatta.

Jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen (III luku)

Jäädyttämisen osalta EP on tukenut komission ehdotusta ARO-toimistoille annettavista kiireellisistä jäädyttämisvaltuuksista (**11 art.**). Lisäksi EP on vaatinut, että tuomion jälkeen tapahtuvassa jäädyttämisessä ja tunnistamisessa (**17 art.**) tulisi voida käyttää samoja tutkintakeinoja (same investigative powers) kuin tuomiota edeltävässä jäljittämässä II luvun mukaisesti. Ehdotus saattaisi poiketa kansallisen pakkokeinolainsäädännön lähtökohdista, koska pakkokeinojen käyttö edellyttää esitutkintaa. Toisaalta jo neuvoston yleisnäkemyksen mukaan ARO-toimistoille tulisi antaa II luvun mukaisia toimivaltuuksia tuomion jälkeisessä vaiheessa.

Menetetyksi tuomitsemista koskevien sääntöjen (**12–16 art.**) osalta EP on ehdottanut merkittävästi yksityiskohtaisempaa sääntelyä varsinkin kolmannelta osapuolelta menetetyksi tuomitsemisessa (**13 art.**). Tältä osin tulisi säätää erikseen mm. rikoksentekovälineen konfiskoinnista kolmannelta (mikä vaikuttaisi vastaavan Suomen kansallista lainsäädäntöä) ja käännetyistä todistustaakasta. PJ on ehdottanut kompromissia pitkälti neuvoston yleisnäkemyksen pohjalta. EP on komission tapaan katsonut, että laajennetun menetetyksi tuomitsemisen (**14 art.**) tulisi olla mahdollista kaikkien direktiivin soveltamisalassa olevien rikosten suhteen. PJ on pyrkinyt pitämään kiinni neuvoston yleisnäkemyksestä.

Tuomioon perustumattoman menetetyksi tuomitsemisen (**15 art.**) osalta EP on tukenut komission ehdotusta eräin tarkennuksin. Esimerkiksi rikoksen vanhentumista koskeva edellytys (1 kohdan f alakohta) koskisi EP:n ehdotuksessa tilanteita, joissa kansallisen lainsäädännön mukainen rikoksen vanhentumisaika on enintään viisitoista vuotta ("and do not exceed fifteen years"). PJ on pitänyt kiinni neuvoston yleisnäkemyksestä mm. syytesuojaa/koskemattomuutta ja armahdusta koskevien kohtien poistamisen osalta.

Selittämättömän varallisuuden menetetyksi tuomitsemisen (**16 art.**) osalta EP:n ehdotus on rakenteellisesti erilainen kuin komissiolla ja neuvostolla, mutta erojen asiallinen merkitys on epäselvä. PJ on toistaiseksi pitänyt kiinni neuvoston yleisnäkemyksestä.

EP on ehdottanut lukuisia muutoksia uhrin oikeuksien (mm. **18 art.**) osalta. Ehdotus on neuvotteluissa jakanut jäsenvaltioiden näkemyksiä ja PJ on ehdottanut sen ottamista rajoitetusti huomioon muun muassa tietojenvaihdon osalta ja ARO-toimistojen rajat ylittäviä toimivaltuuksia koskevissa tilanteissa. Lisäksi jäsenvaltioiden tulisi toteuttaa tarpeelliset toimet mm. mahdollistaakseen omaisuuden palauttamisen uhrille direktiivin 2012/29/EU 15 artiklan mukaisesti ja varmistaakseen, ettei menettämis seurauksien täytäntöönpano vahingoita uhrin oikeutta saada korvausta.

EP on ehdottanut lukuisia uusia sääntöjä myös menetetyksi tuomitun omaisuuden käytämisen eli niin sanotun sosiaalisen uudelleenkäytön suhteen (uusi **18a art.**). EP:n ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi mahdollistaa konfiskoidun omaisuuden käyttäminen yleisen edun mukaisesti tai sosiaalisiin tarkoituksiin ("*Member States shall take the necessary measures to allow confiscated property to be used for public interest or social purposes*"). Tällaisia olisivat mm. lainkäyttö, lainvalvonta, julkiset palvelut, paikallisviranomaiset ja järjestöt. Komission ehdotuksen ja neuvoston yleisnäkemyksen mukaan tällainen olisi nykydirektiivin tapaan jäsenvaltioille harkinnanvaraista ("shall consider"). Komissio on toisaalta neuvoston työryhmäkäsittelyssä katsonut, ettei EP:n ehdottama sanamuoto olisi velvoittava. Lisäksi EP on ehdottanut sääntöjä tilanteista, joissa omaisuus on peräisin kolmansista valtioista tai liittyy pakotteiden rikkomiseen.

PJ on kompromissina ehdottanut, että EP:n ehdottamaa muotoilua pehmennettäisiin mm. lisäyksellä "where appropriate" ja johdanto-osaan otettavalla viittauksella jäsenvaltioiden budjettiautonomiaan. Lisäksi komissio voisi antaa ei-sitovia suuntaviivoja (guidelines) konfiskoidun omaisuuden käytöstä korvauksiin kolmansille maille, erityisesti hyökkäyssodan osalta, mikä ei vaikuttaisi kansainväliseen oikeuteen. Enemmistö asiaan kantaa ottaneista jäsenvaltioista on kannattanut pysymistä neuvoston yleisnäkemyksessä.

EP on lisäksi ehdottanut uutta **18b artiklaa** yleisön oikeudesta osallistua menettelyyn. Artikla vastaisi pitkälti ns. ympäristörikosdirektiiviehdotuksen alkuperäistä 14 artiklaa. Ehdotusta on jäsenvaltioiden keskuudessa vastustettu voimakkaasti ja PJ on toistaiseksi pitänyt kiinni yleisnäkemyksestä.

Muut säännökset

EP on tukenut komission ehdotusta jäädytettyä ja menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevien keskusrekisterien (**26 art.**) pakollisuudesta. PJ on kompromissina ehdottanut, että neuvoston yleisnäkemyksessä vapaaehtoisiksi muutettuja tietoja, joiden tulisi olla viranomaisten saatavilla (esim. tiedot omaisuudesta, sen arvosta ja omistajasta) palautettaisiin komission ehdotuksen tapaan pakollisiksi, mutta rekisterien perustaminen säilyisi neuvoston yleisnäkemyksen tapaan vapaaehtoisena. Rekisteri olisi siten yksi mahdollinen tapa edellytettujen tietojen keräämiseen.

Tilastotietojen (**27 art.**) osalta EP on kannattanut huomattavasti laajempia ja yksityiskohtaisempia velvollisuuksia kuin neuvoston yleisnäkemyksessä, jossa edellytetyt tilastotiedot vastasivat nykyistä direktiiviä. EP on myös kannattanut komission ehdotusta siitä, että komissiolle annettaisiin mahdollisuus säätää asiasta tarkemmin delegoiduilla säädöksillä. PJ on ehdottanut viimeksi mainitun ehdotuksen hyväksymistä ja pakollisten tilastotietojen lisäämistä. Osa lisättävistä tiedoista vastaisi ns. konfiskaatioasetusta (2018/1805), mutta osa olisi kokonaan uusia (esim. menetetyksi tuomitun omaisuuden arvo verrattuna sen arvoon jäädyttämishetkellä, menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten määrä konfiskaatiolajeittain, väliaikaismyyntien määrä, sosiaalisiin tarkoituksiin osoitetun omaisuuden määrä).

EP on myös ehdottanut erillisen varojen takaisinmaksua ja menetetyksi tuomitsemista koskevan yhteistyöverkoston perustamista (uusi **27a art.**). Verkoston tarkoituksena olisi mm. avustaa komissiota, vaihtaa parhaita käytäntöjä ja tehdä operatiivista yhteistyötä direktiivin täytäntöönpanon suhteen, ja siihen osallistuisivat ARO-toimistot, AMO-toimistot, ja sen puheenjohtajina toimisivat komissio ja Europol. PJ-valtio on kompromissina ehdottanut artiklan muotoilua nykyisten rakenteiden pohjalta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 82(2), 83(1), 83(2) artikla (rikosoikeudellinen yhteistyö) ja 87(2) artikla (poliisiyhteistyö), tavallinen lainsäätämismenettely.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa vastuuvaliokunta on kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta LIBE ja esittelijä Loránt Vinczin (EPP, RO). Ehdotusta käsittelevät lisäksi oikeudellisten asioiden valiokunta (JURI) ja budjettivaliokunta (BUDG).

Kansallinen valmistelu

Oikeus- ja sisäasiat jaoston (EU-7) kirjallinen menettely 14.-16.11.2023.

Eduskuntakäsittely

Direktiiviehdotusta koskevasta U-kirjelmästä (U 73/2022 vp) ovat antaneet lausuntonsa lakivaliokunta (LaVL 26/2022 vp), hallintovaliokunta (HaVL 30/2022 vp) ja perustuslakivaliokunta (PeVL 78/2022 vp). Suuri valiokunta on hyväksynyt eduskunnan kannan SuVEK 181/2022 vp, jonka mukaisesti valiokunta on yhtynyt erikoisvaliokuntien lausuntojen mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

U-jatkokirjeestä UJ 7/2023 ovat antaneet lausuntonsa lakivaliokunta (LaVL 3/2023 vp) ja hallintovaliokunta (HaVL 3/2023 vp). Suuri valiokunta on hyväksynyt eduskunnan kannan SuVEK 22/2023 vp, jonka mukaan valiokunnalla ei ole huomauttamista valtioneuvoston toimintalinjaan.

Ks. myös U-kirjelmät ja U-jatkokirjeet ns. pakoterikosdirektiiviehdotuksesta (U 97/2022 vp) ja ns. ympäristörikosdirektiiviehdotuksesta (U 14/2022 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Direktiiviehdotus edellyttäisi muutoksia useisiin kansallisiin lakeihin. Ehdotuksessa tarkoitettu jäljittamisestä ja tunnistamisesta säädetään Suomessa ainakin poliisilaissa (872/2011) ja esitutkintalaissa (805/2011), jäädyttämisestä pakkokeinolaissa (806/2011), menetetyksi tuomitsemisesta rikoslaissa ja omaisuuden hallinnoinnista ainakin ulosotto-kaareissa (705/2007), pakkokeinolaissa ja sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

Direktiiviehdotuksen soveltamisalassa olevista rikoksista ainakin ympäristörikokset (2 artiklan 1 kohdan m alakohhta) kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 10 kohdan mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Sama saattaa pykälän 11 kohdan nojalla koskea komission ehdotuksen 2 artiklan 2 kohdan b alakohdassa mainittua kulttuuriomaisuuden laitonta kauppaa siltä osin kuin kyse olisi muinaismuistojen sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja esineiden suojelusta maakunnassa. Pykälän 26 kohdan nojalla maakunnalla on lainsäädäntövalta myös pakkokeinojen kuten jäädyttämisen käytöstä maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvien oikeudenalojen osalta. Itsehallintolain 59 b §:n mukaan maakunnan ja valtakunnan välinen toimivallan jako säilyy myös yhteisön oikeuden täytäntöönpanossa.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksella on komission mukaan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia jäsenvaltioille. Kustannusarvio jäsenvaltioiden hallinnoille on yhteensä noin 30–40 miljoonaa euroa, joista noin puolet olisi kertaluonteisia kustannuksia ja puolet jatkuvia kulueriä. Komission arvion mukaan julkishallinnon kustannukset jäisivät pienemmiksi kuin varojen takaisin-hankinnan tehostumisesta saatavat tulot. Suunniteltujen toimenpiteiden on arvioitu voivan noin kaksinkertaistaa takaisin hankitun rikollisen omaisuuden määrän, joka on nykyisin miljardi euroa vuodessa.

Suomessa taloudellisia vaikutuksia aiheutuisi muun muassa ARO-toimistojen uusista tehtävistä ja suorasta pääsystä tiettyihin kansallisiin rekistereihin, varallisuudenhoitotoimistojen perustamisesta ja muista omaisuuden hallinnointia koskevista uusista velvoitteista sekä varsinkin keskitetyn rekisterin tai rekisterien perustamisesta. Taloudelliset vaikutukset koskisivat siten ainakin henkilöresursseja ja tietojärjestelmäkustannuksia, ja ne kohdistuisivat ainakin oikeus- ja sisäministeriön sekä mahdollisesti muidenkin ministeriöiden hallinnonaloille.

Komissio on neuvoston työryhmäkäsittelyssä kertonut, että keskitettyjen rekisterien perustamisesta aiheutuviin kustannuksiin on mahdollista hakea rahoitusta EU:n sisäisen turvallisuuden rahastosta (ISF).

Kansallisesta rahoituksesta päätetään julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmistelun yhteydessä. Toimenpiteiden mahdollisesti edellyttämä valtion rahoitus pyritään lähtökohtaisesti toteuttamaan valtiontalouden kehysten puitteissa tarvittaessa kohdentamalla määrärahoja uudelleen.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Viimeisimmässä neuvoston työryhmäkokouksessa 10.11.2023 käsitellyt PJ-valtion asiakirjat WK 13847/2023 (31.10.2023), WK 13847/2023 ADD 1 (10.11.2023) ja WK 7731/2023 REV 6 (9.11.2023).

Neuvoston yleisnäkemys: 10347/23

LIBE-valiokunnan 26.5.2023 päivätyn mietinnön muutosehdotukset komission ehdotukseen löytyvät EP:n verkkosivuilta osoitteesta https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0199_EN.html

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Sampo Brander, OM, [sampo.brandner\(at\)gov.fi](mailto:sampo.brandner(at)gov.fi), 029 51 50349

VAHVA-tunnus

EU/508/2022

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite